

Thông tư 19 cho dùng Nhân dân tệ: Mối nguy bắt đầu?

Bài viết của độc giả Vũ Thăng Long

Gửi BBC từ California

13 tháng 10 2018

TEH ENG KOON

Các vấn đề lợi bất cập hại về nhiều mặt bắt đầu nhen nhúm kể từ khi chính phủ VN ban hành thông tư 19 cho phép dùng đồng Nhân dân tệ.

Các vấn đề lợi bất cập hại về nhiều mặt bắt đầu nhen nhúm kể từ khi chính phủ Việt Nam ban hành thông tư 19 cho phép dùng đồng Nhân dân tệ, theo một ý kiến từ Mỹ.

Lợi trước mắt

"Giúp thương nhân Việt Nam sản xuất, buôn bán dễ dàng hơn ở các tỉnh biên giới" và "giúp giới sản xuất và đầu tư Trung Quốc di chuyển một số hãng xưởng sản xuất và dự án đầu tư sang Việt Nam" là hai cái lợi trước mắt được truyền thông nhà nước dẫn chứng khi đưa tin về Thông tư 19 cho phép dùng đồng Nhân dân tệ (NDT) tại bảy tỉnh biên giới giáp Trung Quốc sau ngày 12/10/2018.

Chính phủ Việt Nam có lẽ đã có những tính toán trong việc Ngân hàng Nhà nước (NHNN) ban hành thông tư này.

Họ cho rằng sẽ có thể kiểm soát, "tránh việc dùng tiền Trung Quốc tràn lan trên lãnh thổ Việt Nam" bằng "các văn bản pháp quy bảo đảm chặt chẽ cho Thông tư 19 về giới hạn phạm vi áp dụng và cơ chế giám sát thực hiện".

Nhưng suy xét kỹ, có thể thấy việc "cố gắng giới hạn phạm vi áp dụng" và "cơ chế giám sát chính sách chặt chẽ để bảo đảm việc tuân thủ luật pháp" đều là các việc khó làm từ xưa đến nay ở xứ nhà!

Lợi bất cập hại

Phân tích kỹ hơn các yếu tố sâu xa cả trong ngắn hạn và dài hạn, bài thảo luận ngắn này trình bày các mối hại lớn hơn nhiều cho guồng máy sản xuất và cả nền kinh tế Việt Nam trong 2-3 năm tới. Dẫn tới nguy cơ Việt Nam hoàn toàn lệ thuộc Trung Quốc về kinh tế và chính trị.

Trong ngắn hạn, Thông tư 19 sẽ tác động tai hại lên chính sách tiền tệ độc lập của Việt Nam, làm suy yếu tiền VND và sẽ gây ra các biến động tiền tệ và tâm lý khó lường trong vòng từ 3-6 tháng. Nhất là việc đầu cơ tiền tệ có thể làm tan biến khối dự trữ ngoại tệ 65-70 tỷ đô la của NHNN một cách nhanh chóng nếu muốn dùng dự trữ đó để bảo vệ tỷ giá sau này.

Sau khi phân tích các điểm này, thì kết luận rõ ràng là lợi bất cập hại như sau :

1. Vấn đề vi hiến và vi phạm luật NHNN hiện hữu:

Chủ quyền kinh tế, chủ quyền tiền tệ là những cấu thành đặc biệt của chủ quyền chính trị, chủ quyền quốc gia; mất chủ quyền tiền tệ này là mất chủ quyền quốc gia, như TS Lê Đăng Doanh ở Hà nội nêu ra.

Ngoài khía cạnh vi hiến, Thông tư 19 còn vi phạm trầm trọng Luật Quản lý Ngoại hối của chính NHNN (như sẽ bàn dưới đây).

Thông tư 19 của Ngân hàng Nhà nước (NHNN) cho phép đồng NDT được lưu hành tại bảy tỉnh biên giới Trung Quốc -Việt Nam, sẽ không có cơ chế nào hữu hiệu để ngăn chặn những đồng NDT được sử dụng ở những nơi khác ngoài bảy tỉnh đó, theo nguyên tắc Bình Thông nhau quen thuộc; và mặc nhiên NDT trở thành một loại tiền tệ chính thức (legal tender) ở Việt Nam.

LINH PHAM

Đồng NDT được cho phép lưu hành ở 7 tỉnh biên giới VN giáp TQ

2. Có sự hiểu nhầm hay có ý không hiểu khác biệt giữa chấp nhận NDT trong gioi tiền tệ của IMF và dùng NDT như một loại tiền tệ của quốc gia:

Một là, gioi tiền tệ chỉ dùng làm mốc cho việc xác định tỷ giá của tiền trong nước và không có liên quan gì đến việc dùng tiền tệ của một quốc gia. Một số đông người có thể hiểu là rằng NDT có trong gioi tiền SDR của IMF (một sự thực) coi NDT là đồng tiền chuyển đổi tự do, là có thể được các nước chấp nhận làm đồng tiền thanh toán trong giao dịch quốc tế.

Thí dụ dễ hiểu về khái niệm của đồng tiền chính thức (legal tender) và gioi tiền tệ: Thái Lan dùng tiền Baht như là đồng tiền chính thức duy nhất trong nước họ nhưng lại dùng SDR (gioi tiền tệ nổi tiếng của IMF với nhiều tiền "lớn" khác kể cả NDT) làm tiêu chuẩn ổn định tỷ giá của họ.

Nếu có cả USD và NDT, ảnh hưởng chuyển động trái ngược của tỷ giá hai đồng tiền này trong gioi chọn lựa sẽ có tác động trung hòa với tiền Baht nếu Ngân hàng trung ương Thái Lan không quyết định tăng hay giảm ảnh hưởng của một thứ tiền trong gioi đó.

Hai là, Thông tư 19 mặc dù không công nhận NDT là đồng tiền chính thức của Việt Nam nhưng việc NHNN cho phép lưu hành trên lãnh thổ Việt Nam tức là công nhận NDT là đồng tiền chính thức thứ hai (dual currency), lưu hành song song với VND.

3. Tác động quan trọng nhất là lên tỷ giá VND và chính sách tiền tệ độc lập của NHNN ở Việt Nam:

Thông tư 19 của NHNN cho phép 95 triệu dân ở Vân Nam và Quảng Tây cùng với vài triệu dân Việt Nam, hay gần 100 triệu người tức hơn toàn bộ dân số VN hiện nay, được dùng NDT cho chi thu thương mại và đầu cơ tiền tệ ở trên lãnh thổ VN.

Tuy gọi là biên mậu (mậu dịch ở biên giới), nhưng ở phía Trung Quốc cũng như ở Việt Nam liệu có quy định nào giới hạn phạm vi trao đổi chỉ của các tỉnh biên giới. Thực tế ở Việt Nam lâu nay các tỉnh miền Nam vẫn đưa hàng lên biên giới bán cho Trung Quốc và được coi là biên mậu! Điều này cho thấy nguy cơ NHNN không kiểm soát được chính sách tiền tệ, khả năng phụ thuộc vào đồng tiền Trung Quốc là rất lớn.

Tùy số tiền NDT của Trung Quốc được nói rộng hay thu hẹp ở Việt Nam, NHNN sẽ không kiểm soát được khối tiền tệ lưu hành ở Việt Nam. Thậm chí không có số đo chính xác về khối tiền đó trong nước, như từ trước đến nay. Quan trọng nhất, NHNN mất cả khả năng ẩn định chính sách tín dụng rộng hay thắt chặt một cách độc lập.

Ngoài ra, tỷ giá VND sẽ bị ảnh hưởng nặng nề bởi tỷ giá NDT. Đây là vấn đề rất quan trọng hiện nay, vì trong cuộc thương chiến Mỹ-Trung hiện tại, tiền NDT đã mất giá 9% từ tháng 4, trong khi VND chỉ mới mất giá 4-5 % so với USD.

Sự lan truyền mạnh của NDT ở Việt Nam sang hai trung tâm tiền tệ lớn là Hà Nội và Sài Gòn sẽ có thể làm VND mất giá thêm 4-5% trong thời gian ngắn do đầu cơ tiền tệ, ngay cả lúc chưa có tác động nào khác của các yếu tố thương mại giữa tay ba Mỹ-TQ-VN (như bàn dưới đây).

Tương lai cuộc thương chiến Mỹ-Trung đang có đà sẽ bộc phát mạnh mẽ hơn để "thị uy" nhằm mục đích chiến tranh tâm lý trước khi thương nghị chính thức trở lại giữa hai quốc gia Mỹ -Trung và với các đối tác khác (Hội nghị G20 vào tháng 11 này).

Sang tháng 12/18, Mỹ có thể sẽ tuyên bố áp thuế 25%, tăng từ 10%, lên 200 tỷ đô hàng nhập từ Trung Quốc. Để trả đũa, Trung Quốc chỉ có thể áp lên cùng thuế này trên số hàng nhập còn lại từ Mỹ trị giá 80 tỷ đô (tổng số hàng nhập từ Mỹ là 130 tỷ năm 2017). Điểm yếu huyết mạch của Trung Quốc là chỗ này. Dân chúng và giới thương gia Trung Quốc nhất định sẽ phải "phòng thủ" bằng cách trốn khỏi tiền NDT qua dự trữ USD, tiền yen, Euro, và có thể là vàng (nơi ẩn trú tiền để dành quan trọng của dân Á đông).

Nếu tiền NDT xuống quá mức 7,0-7,2 ăn 1 USD (từ 6,9 hiện nay; hay ngay cả xuống thêm 10%), hệ thống tiền tệ Trung Quốc sẽ rối loạn toàn bộ. Và ảnh hưởng lên tỷ giá VND do một mình yếu tố đầu cơ tiền tệ này thôi sẽ có thể dễ dàng đẩy tỷ giá VND tới mức 24.000-25.000/ 1 USD.

Việt Nam sẽ mất nguồn thu ngân sách quan trọng trong kinh tế học gọi là "seignorage" khi không chủ động được chính sách tiền tệ của quốc gia.

4. Tác động gia tăng của thương chiến Mỹ-Trung lên kinh tế và tỷ giá VND:

Theo kinh nghiệm về tiền tệ thế giới, đồng tiền mạnh bao giờ cũng lấn át đồng tiền yếu. Nếu như đồng NDT với số lượng hàng hóa ở đằng sau và với việc họ phá giá tiền của họ, giá thành của hàng TQ rẻ đi, sẽ tạo ra một ưu thế rất lớn với hàng hóa của Việt Nam. Nhiều kỹ nghệ của Việt Nam sẽ bị bóp nghẹt.

Việc ai cũng e ngại là Trung Quốc sẽ tuồn hàng sang Việt Nam để xuất khẩu sang Mỹ nhằm tránh áp thuế cao. Mỹ đã sẵn sàng với việc này và có thể sẽ áp thuế 25% lên hàng nhập từ Việt Nam và ngay cả ngăn chặn hàng Việt Nam có "gốc Trung Quốc" được nhận biết khá dễ dàng qua hệ thống tin tức thương mại của Mỹ.

Giải pháp cần tính đến

Một số chuyên gia lo ngại rằng Việt Nam, trong lúc tính toán để không bị lôi vào khủng hoảng tiền tệ, như đã và đang xảy ra ở các nước Thổ Nhĩ Kỳ, Venezuela, Argentine, nếu định "dựa" vào đồng NDT để "tránh bão" thì đó là quan niệm hoàn toàn sai lầm lúc này.

NHNN cần xét lại Thông tư 19, tính toán lại kế hoạch cho NDT lưu hành trước hết ở bảy tỉnh biên giới, sau đó lan rộng đến Hà nội và Sài Gòn. Đây sẽ là việc rất khó kiểm soát, theo nguyên tắc Bình thường nhau.

Một nghịch lý trớ trêu là NHNN từng chống việc đô la hóa trong quá khứ với lý do Việt Nam chỉ tiêu tiền Việt Nam để NHNN có thể điều hành chính sách tiền tệ. Nay Thông tư 19 lại chính thức hóa và hỗ trợ việc NDT hóa tiền đồng Việt Nam.

Tuy kế thừa QĐ 689 ban hành từ trước (năm 2004) nhưng Thông tư 19 đi ngược lại chính sách quản lý ngoại hối nêu trong pháp lệnh QLNH (ban hành năm 2005, sửa đổi năm 2013 nhằm "thực hiện mục tiêu trên lãnh thổ Việt Nam chỉ sử dụng đồng Việt Nam").

Hơn nữa, Trung Quốc đang là nước quan hệ thương mại cao nhất với Việt Nam và đứng đầu trong danh sách nhập siêu của Việt Nam. Nay Thông tư 19 lại giúp cho việc nhập khẩu hàng Trung Quốc dễ dàng hơn nữa, gồm cả nhập khẩu "chính ngạch" và "tiểu ngạch" - lên đến 20-30 tỷ đô, liệu ai có thể giải thích rõ thêm về mục tiêu chính sách của NHNN?

Việc ban hành và áp dụng Thông tư 19 xảy đến cùng lúc với nhiều sự kiện quan trọng khác. Như việc xem xét thiết lập ba đặc khu kinh tế ở những vùng nhạy cảm cho an ninh quốc gia. Hay việc cho phép xe du lịch Trung Quốc vào Lạng Sơn từ ngày 7/9/18 mà không cần thủ tục nhập cảnh và hải quan thông thường. Chuỗi sự kiện này khiến dư luận quan tâm và làm dấy lên lo ngại về các hiểm họa trước mắt cũng như lâu dài cho đất nước.